

Արդարադատ

№ 2,3 2008

Օտո կարևոր է՝ ինչպես ենք ապրում,
Բայց առավել կարևոր է՝ ինչի համար...

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

ԵՊՀ Շախմատի առաջնությունը

→ 3

ԹԱԹՈՒԼԸ՝ հերոսը, լեգենդը, ուսուցիչը...

→ 4

Ամանիա Շիրակացի՞ն ու ... արևածաղկի սերմերը

→ 11

ՄԵՆՔ ՊԵՏՔ Է ՀԻՇԵՆՔ, ՈՐ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ ԱՆՍԱՀ ՄՆԱՆ

Խոնարհվելով բոլոր զոհված ազատամարտիկների սուրբ հիշատակի առջև՝ «Վարդանանք»-ն իր յուրաքանչյուր համարում կներկայացնի զոհված ուսանող-ազատամարտիկների ծննդյան և հիշատակի օրերը:

Թաթուլ Ժորժիկի Կրաեյան - պատմ. ֆակ.

ՀՀ Ազգային Հերոս

21.04.1965թ. - 30.05.1991թ.

Վարդան Ռոբերտի Ստեփանյան /ԴՈՒՇՄԱՆ/ - իրավ. ֆակ.

9.03.1966թ. - 3.07.1992թ.

Վարդան Դալլաքյան Տիգրանի - պատմ. ֆակ.

25.03.1969թ. - 31.01.1994թ.

Տիգրան Սարգսի Սարգսյան - իրավաբ. ֆակ.

27.04.1965թ. - 9.12.1992թ.

Սամվել Վահրամի Գևորգյան - բանաս. ֆակ.

25.10.1955թ. - 28.03.1994թ.

Ֆուլման Արկադիի Գեորգյան - տնտ. ֆակ.

28.08.1974թ. - 29.09.1992թ.

Արթուր Վոլոդիայի Փարսադանյան - երկրաբ. ֆակ.

20.05.1966թ. - 5.07.1990թ.

Արսեն Վարդգեսի Ղազարյան - մաթեմ. ֆակ.

30.03.1972թ. - 10.05.1994թ.

Ներսես Գրիգորի Բարբարյան - ռադիոֆիզ. ֆակ.

15.08.1964թ. - 24.05.1991թ.

Այժմ մեր սեփական տունը մեր սեփական ձեռքերով կառուցելու բախտորոշ ժամանակներում ենք ապրում: Անկախության իրական հիմքերի ստեղծումն է ամենդժվարը, երկարատևն ու ջանքեր պահանջողը: Ծափ ու ծիծաղի ժամանակն անցել է, ոգեղեն թռիչքները հիմա ավելի, քան երբևէ անհրաժեշտ են: Ազգովի պիտի լցվենք «սևագործ» աշխատանքի, որ նյութ ու մարմին առնի մեր մանուկ պետությունը: Դրա համար անհրաժեշտ է կերակրել սեփական ժողովրդին, պաշտպանել պետության սահմանները, ապահովել սերունդների բարգավաճ կյանքը...

Սամվել Գևորգյան

Ես ամաչում եմ իմ ազգի շատ զավակների փոխարեն: Գնում եմ Ռուսաստան, դառնում արհեստավոր կամ շինարար: Թուրքիան մեր դարավոր թշնամին է, մեզ ռազմագետ զինվորներ են պետք: Վաղը ի՞նչ է լինելու մեր վերջը, եթե...

Դուշման Վարդան

Շախմատի առաջնություն՝ նվիրված արցախյան ազատամարտի 20-ամյակին

ԵՊՀ «Վարդանանք» ռազմահայրենասիրական դաստիարակության, ԵՊՀ Ֆիզդաստիարակության ամբիոնի՝ Շախմատի ակումբի նախաձեռնությամբ և ռեկտոր Արամ Սիմոնյանի աջակցությամբ ապրիլի

26-ին Տիգրան Պետրոսյանի անվան Շախմատի տանը կայացավ ԵՊՀ զոհված ուսանող-ազատամարտիկների հիշատակին և արցախյան ազատամարտի 20-ամյակին նվիրված արագ շախմատի առաջնություն:

Առաջնությանը մասնակցելու հայտ ներկայացրել էին ավելի քան 60 ուսանողներ տարբեր ֆակուլտետներից: «Մասնակիցները բավական պատրաստ-

ված ու հմուտ են, ունեն ճշ մրցաշարերում նվաճած պատվոգրեր, ինչն էլ ավելի թեժ պայքարի գրավականն է», - նշում է առաջնության պատասխանատու և կազմակերպիչ, «Վարդանանք»-ի անդամ Արշակ Ծառուկյանը: Մասնակիցներին քաջալերելու էր եկել նաև «Վարդանանք»-ի գլխավոր խորհրդատու, կենդանի լեգենդ Կոմանդոսը՝ նույն ինքը Շուշիի ազատագրման գլխավոր հրամանատար Արկադի Տերթադևոսյանը:

«Մրցաշարը հնարավորություն է ընձեռում հանդիպել մեր շախմատիստ համալսարանականներին և ուժերը փորձելու շնորհիվ մշտապես լինել մարզական վիճակում», - ասում է նախորդ առաջնության հաղթող, բանասիրության ֆակուլտետի 4-րդ կուրսի ուսանող Արամ Ղարիբյանը: «Շատ հուզված եմ, քանի որ պետք է խաղամ այն դահլիճում, որտեղ ժամանակին մրցել է լեգենդար Տիգրան Պետրոսյանը», - հավելում է ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետի ուսանողուհի Ծովինար Ստեփանյանը:

Մրցաշարն ընթացավ 7 փուլով, որի արդյունքում հաղթողներ ճանաչվեցին Պատմության ֆակուլտետի արվեստաբանության բաժնի 2-րդ կուրսի ուսանողուհի Անգելինա Հակոբյանը և Մեխ-մաթեմատիկայի ֆակուլտետի 4-րդ կուրսի ուսանող Հայկ Հակոբյանը, ով, կարևորելով նման մրցաշարի անցկացումը, ընդգծում է. «Այս առաջնությունը չափազանց պարտավորեցնող էր, քանի որ նվիրված էր զոհված ազատամարտիկների հիշատակին»:

Սմբատ Խաչատրյան

Կյանքի բուն իմաստը տարիների քանակի մեջ չէ

14 տարի է անցել Արցախյան ազատամարտում հերոսաբար զոհված կապիտան Արսեն Ղազարյանի վախճանից, բայց անմահ է նրա հիշատակը:

2008թ. մարտի 28-ին Արսենի համակուրսեցիները, հարազատները, ընկերներն ու դասախոսները հավաքվելու հիանալի առիթ ունեին: Ընկերների հովանավորությամբ ԵՊՀ մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետում բացվեց Արսեն Ղազարյանի անվան լսարան: Հենց այս ֆակուլտետում է 4 տարի ուսանել Արսենը: Լսարանի բացումը վերապահված էր հերոսի մորը՝ տիկին Զարիկին:

Ողջույնի խոսքով հանդես եկավ Արսենի համակուրսեցին, ընկերը՝ Միեր Աղալովյանը.

- Ընդամենը 22 գարուն ապրեց, բայց այդ կարճ տարիների ընթացքում մասնակցեց Արցախի ավելի

քանի 35 բնակավայրերի ազատագրման մարտերին: Այդ կարճ կյանքի ընթացքում նա թողեց շատ մեծ հետք: Արսենն ընկավ զինադադարը կնքելուց երկու օր առաջ՝ չտեսնելով հայրենիքի ազատումը:

Ելույթով հանդես եկավ նաև նույն ֆակուլտետի դեկան Արթուր Սահակյանը.

- Այս իրողությունը կարևոր է ոչ միայն նրանով, որ վառ է պահվում Արսեն Ղազարյանի հիշատակը, այլ նաև օգտակար է ապագա սերունդներին հայրենասիրություն սերմանալու համար:

Անվերջ կարելի է խոսել Արսենի մասին՝ մարդու, ով երեք անգամ վիրավորվել և շարունակել է պայքարել, ութ ժամ մեքենայի մեջ ոտքի վրա կանգնած գնացել է Արցախ կռվի. կռվել ու հաղթել...

Ազնեսա Խամոյան

Հերոսը, լեգենդը, ուսուցիչը...

Ապրիլի 21-ին Թաթուլ Կրպեյանը կդառնար 43 տարեկան... Սակայն, արդեն մեկ տասնամյակից ավելի հերոսի ծնունդն իր ծննդավայրում նշվում է նրա ֆիզիկական բացակայությամբ, բայց ոգեղեն ներկայությամբ: Այդ պատճառով էլ Թալինի Արեգ գյուղը այժմ կրում է Թաթուլի անունը:

ՀՀ ազգային հերոսի ծննդյան նախօրյակին «Վարդանանք»-ն այցելեց Արեգ, սրբատեղի, որտեղ ծնվել ու հասակ է առել հերոսը, լեգենդը, ուսուցիչը... Արեգի գերեզմանատանը լինելուց հետո «Վարդանանք»-ն իր «Ղասը վարում են համալսարանականները» ծրագրի շրջանակներում Թաթուլի անունը կրող միջնակարգ դպրոցում անցկացրեց հերթական դասը՝ ծանոթանալով հերոսին դասավանդած ուսուցիչների հետ:

«Վարդանանք»-ի ամենաավագ անդամ Քեյթի Գունդակչյանի «Լեռնապատում հայոց» խորագիրը կրող նկարների ցուցահանդեսը ևս հայրենասիրության մի դաս էր՝ շնորհիվ Արևմտյան Հայաստանի մասին պատմող լուսանկարների: «Ամեն անգամ հայրական տուն են գնում, որի բանալին թշնամու ձեռքին է», - ասում է լուսանկարների հեղինակը:

Ապա «Վարդանանք»-ը հյուրընկալվեց նաև Թաթուլի հայրական օջախում: «Հայրս այնպիսի մարդ էր, որ ուղղակի չէր կարող ապրել առանց այդ հերոսության, նրան առիթ էր պետք արտահայտելու հոգում կուտակված սերը, նվիրվածությունը հայրենիքի, իր ազգի հանդեպ: Կարծում են, որ մնան մարդիկ այլ կերպ ուղղակի չէին կարող: Ես հպարտություն են զգում և երբևէ ինձ իրավունք չեմ վերապահել՝ դատելու հորս քայլերը. գտնում են, որ դա իր կյանքն էր, իր լեգենդը», - ասում է ՀՀ ազգային հերոս Թաթուլ Կրպեյանի 19-ամյա դուստրը՝ Ասպրամը:

Թաթուլ Կրպեյանը ծնվել է 1965թ-ի ապրիլի 21-ին, 1985թ-ին ընդունվել է ԵՊՀ-ի պատմության ֆակուլտետ: 1988-ին հայրենիքի շատ նվիրյալների նման նա ևս ընդգրկվել է կամավորականների շարքերը՝ հենց սկզբից էլ աչքի ընկնելով իբրև իսկական հրամանատար: 1990թ-ի սեպտեմբերից մասնակցել է Գետաշենի և Մարտունաշենի ինքնապաշտպանական մարտերին:

Թաթուլը Գետաշեն էր գնացել երկու առաքելությամբ՝ պաշտպանելու հայ ժողովրդի պապենական հողը և տեղի մանուկներին հայեցի դաստիարակելու: Ու չնայած տանը սպասում էին սիրող կինն ու փոքրիկ դուստրը, նա զենքը վայր չդրեց և չփորձեց հանգիստ ու ջերմություն գտնել ընտանիքի գրկում, նրա հայրենի տունը Գետաշենն էր դարձել, իսկ օթևանը՝ խրամատը:

Լեռներն իմ հայոց միշտ էլ հպարտ են,
Հպարտ լեռները արծվի բույն են,
Բույն են դարերին,
Տուն են հայերին,
Սիրող սրտերին հույս են լեռները,
Արհավիրքի դեմ սուր են լեռները:
Հայերի համար տուն են լեռները,
Տան տանիքն ու սյունն են լեռները,
Արևի շող են լեռները,
Մայրական սիրով բարուրած մանկան
Անուշ ժպիտ են հայի լեռները:
Մոր սիրող սրտի քնքշանքից հյուսված
Անհուն կարոտի դեզ են լեռները,
Միտքն են ու խոսքն են
Հայոց լեռները...
24.02.1984թ.

ԳՐԱԴՆԵՐԻՑ ՄԻՆՉԱ ՅՐԱՎԱՌՈՒԹՅՈՒՆ` 20 ՏԱՐԻ

Ստեփանակերտում հիմա օջախ են կազմում այն երիտասարդները, որոնք մեծացան նկուղներում՝ մահվան սարսափի ու կենդանի մնալու հույսի մեջ: Այսօր արդեն պսակվելիս նրանք նախ այնտեղի Յուզահամալիր (իրենք ասում են «Եղբայրական գերեզման») են գնում, ծաղիկներ տանում ու խոնարհվում զոհվածների առջև, հետո արցախցի «Տատիկ-պապիկին» են այցի գնում, ապա՝ Շուշի մտած առաջին տանկին, ծաղիկներ են դնում այնտեղ ու հետո միայն գնում եկեղեցի...

«Հիմա, որ տոներին հրավառություն է լինում, ես փշաքաղվում եմ, էդ ծայնից թվում է՝ նորից կռիվ է...», - ասում է քսանամյա Ռուզանը: Նա մեկն է այն սերնդից, որի մանկությունն անցավ նկուղներում՝ հրետակոծություններից պատսպարվելով, այն սերնդից, որ մանկության տարիներին խաղալ կարող էր միայն այն ժամանակ, երբ թշնամին գրադների, ալազանի տարափ չէր տեղում Ստեփանակերտի վրա:

«Հիշում եմ՝ մի անգամ դրսում խաղում էինք, սկսեցին գրադով խփել, վազեցինք նկուղ, հանկարծ հիշեցի, որ տիկնիկս թողել եմ բակում, հետ դարձա՝ վերցնեմ, մի քանի քայլ էր մնացել, որ հասնեմ տիկնիկիս, գրադը խփեց: Աչքիս առաջ է, թե ոնց տիկնիկս օդում փշուր-փշուր եղավ: Ու ո՞նց էի լալիս, ո՞նց էի օրերով լալիս տիկնիկիս համար. ուրիշներն հարազատներ էին կորցրել, իսկ ես՝ տիկնիկս...»:

Ռուզանի ստեփանակերտցի շատ տարեկիցներ տեսել ու հիշում են, թե ինչպես են գրադի պայթյունից մարդիկ զոհվել կամ խեղանդամ դարձել. «Հայրս ճակատում էր, մայրս էլ գնացել էր գյուղ՝ ուտելիք բերելու, մենք տատիկենցս տանն էինք, որոշեցի մեր տուն գնալ, ճանապարհին սկսեցին գրադներով խփել, հիշում եմ՝ մեկի ոտքը պոկվեց ու կախվեց: Մինչև շտապօգնություն եկավ, նա մահացավ, հարևանիս աղջկա գլուխն էլ ցրիվ տվեց», - պատմում է Ծատուրը:

Ծատուրն ու Ռուզանը նշանածներ են, որոշ ժամանակ անց նրանք կանուսմանան: Ռուզանն ուզում է եղբոր, քրոջ ու մոր կողքին լինել ևս մի քանի ամիս: Ծատուրը հենց Ռուզանի մորից էլ խնդրել է

նրա ձեռքը. հայրը զոհվել է հրադադարից ամիսներ առաջ. «Քիչ էինք տեսնում նրան, դե՛, կռվում էր լինում: Երբ էլ որ գալիս էր մի քանի ժամով, քնած էինք

լինում: Վերջին անգամ, որ եկավ, արթուն էինք... Ասում են՝ ռուս զինվոր է եղել հորս սպանողը, հիշում եմ, որ տեսա նրան պառկած, ուշաթափվեցի ...»:

Ռուզանն իր դեմքի վրա է ցույց տալիս, թե որտեղ էին հոր վերքերը. «Նրան տանջամահ էին արել... Հորս զոհվելուց հետո ես սկսեցի վախենալ մահից, փոքր էի, բայց հասկանում էի, թե ինչ է մահը ու սարսափելի վախենում: Ու մինչև հիմա սարսափում եմ պատերազմից»:

Ծատուրի հետ նշանվելուց հետո Ռուզանը սկսել է ավելի շատ ժպտալ, համարձակ դառնալ... Ծատուրն արդեն ծառայել է բանակում, հիմա շինարարությունում է աշխատում. «Մաման տեսել էր Ծատուրին բանվորական փոշոտ շորերով, Ծատուրն ամաչել էր, - պատմում է Ռուզանը, - բայց, դե՛» բանվոր աշխատելն ամոթ չէ, ամոթը չաշխատելն է»:

Ծատուրն Ամերիկայում բարեկամներ ունի, կանչում են իրենց մոտ. «Ասում են՝ այնտեղ ապրելն ավելի հեշտ է, բայց մենք չենք ուզում գնալ, բա են տարիներին ո՞նց էինք ապրում օրերով սոված, քրի էլ վախվախելով էինք գնում. մի ժամվա ճանապարհ էր մինչև աղբյուրը...,- հայացքը գետնին կարծես ինքնիրեն՝ ասում է Ռուզանը և ավելացնում, - չեմ կարող պատկերացնել ու գիտեմ, որ չեմ էլ կարող ապրել այստեղից դուրս, այստեղից հեռու»:

Թամարա Գուրգենյան

Պայթյուն... ԼՂՀ-ից դեպի Մոսկվա և Օմարի լեռնանցք ձգվող մայրուղին բաց է

Հող, քար, հուշարձան, ծաղիկներ, նրանց շուրջը պտտվող մեղուներ, նրանց ջերմացնող արև, հետո ամպեր, քամի, անձրև, նորից արև ու մարդիկ, մարդիկ, որոնք տարբեր են բնավորությամբ, արտաքինով, հագուստով, բայց միևնույն ժամանակ բոլորի աչքերում կտեսնես նույնը՝ թախիծ, վիշտ, ցասում ու հպարտություն: Բոլորին իր շուրջն է հավաքել նա՝ թշնամու ահն ու սարսափը, իր ժողովրդի հույսն ու հավատը՝ **Պետոն**:

Գարնան առաջին օրը ԵՊՀ «Վարդանանք» ռազմահայրենասիրական ակումբն իր «Դասը վարում են համալսարանականները» ծրագրի շրջանակներում այցելեց Պռոշյան ավանի Պետրոս Ղևոնդյանի անվան դպրոցը և խոնարհվեց նրա հուշաքարի առաջ, ով ուսանողական նստարանը փոխարինեց արցախյան հողով, իսկ գրիչը՝ ինքնաձիգով: Հուշաքարի մոտ մարտական ընկերը պատմում էր նրա մասին, նրա սխրանքների մասին ու թվում էր՝ Պետոն այդտեղ է, Պետոյի մարդասիրությունն է քեզ քեզ ջերմացնում, ոչ թե արևը, հասկանում ես, որ նրա հայրենասիրությունն է քեզ այդտեղ բերել և ոչ թե՝ քոնը, որ նրա բարությունն ու նվիրվածությունն է քեզ հանդարտեցնում, ոչ թե աչքերիդ առաջ դրված ծաղիկները, ծաղիկներ, որոնք խոնարհել են իրենց գլխիկներն ու թաքուն արտասվում են:

«Ծաղկին «սպանելով» մեղուն նեկտար է հավաքում, նույն ծաղկից օձը՝ թույն: Պատերազմում էլ երկու կողմերն սպանում են: Բայց մեր տղերքը չէին սպանում՝ ուրիշի ունեցածը թալանելու, գռվելու ու տիրանալու համար, ճիշտ հակառակը՝ իրենց սրբությունները պաշտպանելու ու պահելու համար: Կենդանին, որ կենդանի է, պատրաստ է մինչև իր վերջին շունչը պայքարել իր բնի ու ձագերի համար», - ասում է Պետոյի մարտական ընկերը:

Դպրոց մտնելով՝ կտեսնես Պետոյի կիսանդրին, իսկ նրա ոգին սավառնում է ամբողջ միջանցքով, մտնում դասարանից դասարան, բուն դնում մեծի ու փոքրի սրտում: Ու ամեն մի մանչուկ, երբ առաջին անգամ ոտք դնի դպրոց, իր ծնողից և ուսուցչից կլսի Պետոյի պատմությունը, գուցե չհասկանա, բայց աստիճանաբար այն կդառնա հոգեհարազատ: Եվ երբ մեծանա, կճանաչի կյանքի գրված ու չգրված օրենքները, կհասկանա կյանքի իմաստն ու բովանդակությունը, և արձանը շունչ կառնի, կդառնա կենդանի Պետոն ու կապրի իր հոգում:

Դասարան մտնելուց առաջ մտաբերում էի իմ կարդացած ամեն մի մանրուք Պետոյի կյանքի մասին, որպեսզի ներկայացնեմ երեխաներին, բայց աշակերտները նրա պատմությունը գիտեին բոլոր մանրամասնություններով:

Այն մարդ, ով պատրաստ է իր կյանքը գոհել հանուն հայրենիքի, **հերոս** է, իսկ նա, ով պատրաստ է իր կյանքը նվիրել մարտի դաշտում պառկած վիրավոր ընկերոջը, ով գուցե արդեն չի շնչում, **հերոսների հերոս է...**

Հերոսների հերոսը՝ Պետոն, տեսնելով շտապ օգնության մեքենան, որը չէր համարձակվում գնալ իրեն սպասող վիրավոր զինվորին օգնելու, ճանապարհի ականապատ լինելու պատճառով, առանց վայրկյան իսկ տատանվելու՝ նստում է դեկին... Պայթյուն... ԼՂՀ-ից դեպի Մոսկվա և Օմարի լեռնանցք ձգվող մայրուղին բաց է, կանաչ ու ազատ...

Շուշան Ստեփանյան

Խոհեր՝ ծնված Եռաբլուրում

Եռաբլուրում հանգստացնող լռություն է տիրում մշտապես, և դրա մեջ սահմակեցուցիչ ինչ-որ բան կա: Տղերքն էլի դիրքերում են կարծես, որ այս անգամ ապահովեն մեր խաղաղ երիտասարդությունը, ինչպես 90-ականներին իրենց կյանքը պատրաստակամորեն զոհեցին՝ հանուն մեր գալիք օրվա: «Մեր» ասելով՝ նկատի ունեն երիտասարդներին, որոնք դեռևս երկու տասնամյակ կամ մի փոքր ավելի են ապրել Հայաստան կոչված այս փոքրիկ հողակտորի վրա և ապրել են միանգամից ազատության ու անկախության մեջ՝ այդ պատճառով էլ հաճախ չգիտակցելով դրա արժեքն ու կարևորությունը: Անկախությունը մեզ Արցախյան ազատամարտում զոհված տղերքի կյանքի գնով մատուցվեց, և մենք այն մի տեսակ հեշտությամբ ընդունեցինք՝ մոռանալով երախտագիտության և ձեռք բերածի արժանավայել պահպանման ու կարևորման մասին:

Եռաբլուրում պարտավորեցնող լռություն կա: Տղերքի աչքերում տազնապ է նկատվում, և դրա պատճառն այն չէ, որ այսօր շատ հազվադեպ կարող ենք լսել նրանց անուններն ապողոնների շուրթերից, որ իրենց ընտանիքները մոռացության են մատնված, չէ՞, տազնապի պատճառները շատ ավելի խորքային են և արժանի ու հասու գրեթե միայն իրենց: Բոլորիս է հայտնի, որ իր անցյալը մոռացող անհատը ապագայում դատապարտված է կրկին այն վերապրելու, նույնը վերաբերում է նաև ժողովրդին և հատկապես նրա ամենակարևոր ու զգայուն մասին՝ երիտասարդությանը: Արցախյան ազատամարտը հենց մեր կողմից արժևորվելու, ուշադրության արժանանալու կարիք ունի, որպեսզի (թող մի քիչ էլ ռոմանտիկ հնչի) հասկանանք, որ պիտի զարթնել վերջապես և սթափություն բերել վերևիներին, որոնցից շատերը հենց Արցախյան ազատամարտի արդյունք են, իսկ շատերն էլ ամեն մի իրավիճակից, անգամ պատերազմական, օգուտ քաղողներ: Բայց հիմա բոլորն էլ թմբիրի մեջ են վերևում, իսկ տղերքը Եռաբլուրում կրկին գործի են անցել...

Մեր այս դժվարին ժամանակներում ինչ-որ շատ բան է քողարկվում ու արդարացվում անցումային տերմինով, որն անգամ ծիծաղելի է հնչում, երբ հաշվի են առնում, որ մի ամբողջ կյանք ես ապրել անցումային ժամանակաշրջանում, այսինքն՝ ոչ թե ապրել, այլ մատնել անցնելու ճակատագրին: Եվ մեր խնդիրը հենց դրա մեջ է. պետք է տեր կանգնել մեր անցած քսան տարիներին, իսկ ի՞նչը մեզ կարող է դրանում օգնել ամենաշատը, եթե ոչ Արցախյան ազատամարտի իմացությունը, անկախությունն արժևորելու գիտակցումը և տղերքի գործը մեր առօրյայի ու մեր էության բաղկացուցիչ մասը դարձնելու հանապազօրյա խնդիրը:

Երբ համեմատում ես մեր մանկության ու երիտասարդության տարիները, զգում ես, թե որքան շատ բան է փոխվել շուրջդ, բայց ամենավտանգավորը մեր հոգիներում կատարված փոփոխություններն են: Քաղաքն ավելի է գեղեցկացել ու լուսավորվել, բայց դա եղել է մեր հոգիներից լույսի աստիճանական պակասման պատճառով: Մենք կորցրել ենք այն ահռելի ուժը, որն ի վիճակի եղավ համախմբելու ժողովրդին և բոլորի սրտերը մեկը մյուսի նկատմամբ սիրով ու ջերմությամբ լցնելու: Այսօր մեր բնակարաններում մշտական լույս կա, բայց դա՝ սրտներումս հաճախակի պատահող հովհարային անջատումների հաշվին: Իսկ թե ո՞րն է ավելի կարևոր, հուշում են կրկին տղերքը. արթնության տանող ճանապարհին չպետք է մոռանալ նաև այն, որ Արցախյան ազատամարտը Երևանի այսօրվա ուռճացման ու քաղքենիության տանող ճոխացման համար չէր, պայքարը հանուն Արցախյան հողերի ազատագրման և ողջ Հայաստանի բնակչության լավ ապագայի էր, իսկ հիմա երբեմն այն զգացողությունն էս ունենում, թե Երևանը վերածվում է ամեն ինչ կլանող երախտի: Եվ այդ պահերին է, որ պետք է գնալ Եռաբլուր՝ մաքրվելու, հանգստանալու, սթափվելու և մշտապես զգոն լինելու: Եվ պիտի գնա հենց երիտասարդ մարդը, չէ՞ որ տղերքը հենց մեր տարիքին են, բայց որքա՞ն հասուն են մեզմից և որքա՞ն շատ բան արած հանուն հայրենիքի:

Այո՛, Եռաբլուրում մենք ենք, և զոհն թե հանուն մեզ չմոռանանք մեր մասին...

Արփի Խաչատրյան

Չոհվեց հանուն մանկանը

Շուրջբոլորը պայթող հրթիռները չնկատելով, գետնին ընկած դիակների վրայով թռչկոտելով՝ անհետացավ թանձր ծխի մեջ: Մի քանի վայրկյան հետո երեխայի ճիչը լռեց:

«Արմո՛, չի՛ կարելի: Արմո՛, զգու՛յշ, կընկնես: Արմո՛, եղ ի՞նչ պայթեցրիր: Ա՛յ, տղա, դե՛, խելո՛ք մնա, էլի՛», - հարազատները, հարևաններն ու ծանոթներն այսպես էին կանչում փոքրիկ Արամայիսին, երբ նա իջնում էր բակ՝ երեխաների հետ խաղալու: «Շատ չարածճի էր: Երբ նա իջնում էր բակ, մյուս երեխաները բարձրանում էին տուն: Նման երեխա աշխարհում չի եղել ու հաստատ չի էլ լինի», - հիշում է հարևան Ռոզան:

Արամայիսի հայրը Կապանի Շիշկերտ գյուղից էր: Դրանով էին բացատրում Արմոյի չարածճիությունները: «Լեռներու արյունը մեջը եռում է, - ասում էին շենքի մեծերն ու ծիծաղում: - Շուտով կմեծանա, խելքը կգա տեղը», - ավելացնում էին նրանք, որ փոքր-ինչ հանգստացնեն Արամայիսի մորը:

Մի ամռան, երբ Արմոն ինը տարեկան էր, նրան տարան հեռավոր Շիշկերտ՝ տատիկ-պապիկի մոտ: Հաջորդ օրն Արմոն արդեն ամբողջ գյուղը գիտեր իր հինգ մատի պես: Տատը նայում էր երեխային ու հպարտությամբ ասում. «Իսկական սյունեցի է: Նման տղաներ մեզ դեռ պետք կգան: Միայն թե Աստված էրեխուս լավ մայի, ոտքը քարին չդիպչի»: Յոթամասունամյա Գալուստ պապն այնքան էր հիացել իր թոռով, որ նա նույնիսկ չբարկացավ, երբ փոքրիկ Արամայիսի հերթական չարածճիության պատճառով ամբողջությամբ այրվեց գոմը: Ամռան վերջին Արամայիսին բերեցին Երևան, բայց գալուց առաջ նա ասաց. «Խոսք եմ տալիս, երբ որ այնքան մեծանամ, որ կարողանամ ոտքով հասնել այստեղ, գալու եմ ու սարքեմ գոմը: Անպայման կսպասե՞ք»:

Տարիներ անցան: Իննամյա Արմոն այժմ 19-ը տարեկան էր: Շատ ժամանակ էր անցել, սակայն

գյուղում տատն ու պապը սպասում էին իրենց թոռանը: Երգվել էին այնքան ապրել, մինչև իրենց «գիժ» թոռը չկատարի խոստումը: Կատարեց:

1992-ի հունիսի 20-ի առավոտյան շուտ դուրս եկավ տնից և ոչ ոքի չասաց, թե ուր է գնում: «Պատերազմական դրություն էր: Վտանգավոր էր Երևանից հեռու գնալը: Շատ էինք անհանգստացել: Չգիտեինք՝ ուր կարող է գնացած լինել: Արդեն խելագարվում էինք, երբ մեկ շաբաթ անցած շենից լուր հասավ, թե ձեր գիժ տղեն ոտքով եկել - հասել է գյուղ: Գագիկը՝ Արմոյի հայրը, միանգամից գնաց Շիշկերտ, ինձ չթողեց, ասաց. «Գնում եմ՝ եղ լակոտին վերցնեն ու գամ: Դու ինչի՞ ես գալիս: Վտանգավոր է», - հիշում է Արամայիսի մայրը:

Գագիկը, երբ հասավ գյուղ, տեսավ զինվորական շորերով մարդկանց: Մի քիչ մոտեցավ ու նկատեց, որ իր մանկության ընկերներն են: Ամաչեց: Ամոթը բազմապատկվեց, երբ նրանց շարքերում տեսավ նաև իր որդուն: Բոլորը կանգնած նայում էին Գագիկին, ապա՝ Արմոյին, հետո՝ նորից Գագիկին... այդպես մի քանի րոպե... Վերջապես Գագիկը ծայր հանեց. «Տղերք, անկեղծ ասած, եկել էի Արմոյին տանն: Բայց երբ տեսա ձեզ, հասկացա, որ դրա համար չեմ եկել... չէ՛, չէ՛... դրա համար չեմ եկել: Եկել եմ՝ կռվեմ: Տղերք, ինձ էլ զենք տվեք: Ես էլ եմ ուզում կռվել»: Հաջորդ օրը Գագիկը զոհվեց: Արմոն ծանր տարավ հոր կրուստը, բայց նրան պահելն անհնար էր: Նա իր տարերքի մեջ էր: Ինչպես զինակիցներն են ասում. «Կռվի դաշտում նա իրեն զգում էր, ինչպես ծուկը ջրում»:

Հունիսի 30-ի առավոտյան ժամը տասն էր: Նախորդ գիշեր Արմոն ավարտել էր գոմի շինարարությունը: Ընկերների օգնությամբ կատարեց խոստումը: «Այժմ կարող եմ հանգիստ սրտով մեռնել», -

ասել էր Արմոն: Թշնամին կատաղի կրակի տակ էր վերցրել մեր բոլոր պաշտպանական դիրքերը: Անհնար էր դուրս գալ խրամատներից, նկուղներից, ապաստարաններից: Համագյուղացիներից մի քանիսի հետ խրամատում էր Արմոն: Անհանգիստ էր... Ամեն պայթյունից հետո շուրջբոլորը տարածվում էր երեխայի ճիչ: Լսոնի թոռն էր: Նրա տան մոտերքում հրդեհ է բռնկվում, Արմոն մտածում է, որ հրդեհը կհասնի տանը:

Երեխան շարունակում է ճչալ ու օգնություն խնդրել: Երեխայի ծայրն արծազանքում է հեռունեքում:

- Այնտեղ երեխա կա: Գնացի, - ասում է Արմոն:

- Ի՞նչ երեխա, որտե՞ղ: Սպասիր, մի՛ շտապիր, - նրան ներս է քաշում դպրոցը վաղուց թողած ֆիզկուլտուրայի ուսուցիչ Հարությունյանը, - թշնամին քթերիս տակ է: Համբերիր, կոնկրետ որոշենք, թե ի՞նչ ենք անում: Ես ի՞նչ ես լսել էսօր: Անպայման ուզում ես գլխիդ օյին բերե՞ս:

- Ես օրն է, որ կա: Նշանավոր օր է ինձ համար: Կգամ, կասեն: Երեխան, երեխան...

Փորձեցին հետ պահել: Կառչեցին, բայց պահելն անհնար էր: Շուրջբոլորը պայթող հրթիռները չնկատելով, գետնին ընկած դիակների վրայով թռչկոտելով՝ անհետացավ թանձր ծխի մեջ: Մի քանի վայրկյան հետո երեխայի ճիչը լռեց: Հանկարծ ծխի միջից դուրս վազեց փոքրիկը, այնուհետև Արմոն, բայց... «գրադի» երկու հրթիռ պայթեցին Արմոյի ոտքերի առաջ... Խելագար...

Արմոյի մահը հայտնի դարձավ գյուղապետ Արթուրին: Նրան թաղեցին ուշ երեկոյան: Այդպես հապշտապ, մի քանի հոգով թաղել էին նաև Գագիկին:

Գյուղապետ Արթուրը խոսեց. «Արմոն ծնվել է հունիսի 30-ին՝ այսօր: Շնորհավոր ծննդյանդ օրը, Արամայիս: Չոհվեց նույն օրը: Գնա՛ս բարով, Արմո՛»:

Վարդան Ավանեսյան

«Այդ ե՞րբ մեծացար, որդի՛ս...»

Ասա՛, այդ ե՞րբ մեծացար, որդի՛ս, այդ ե՞րբ այդքան հասունացար...

Կարծես երեկ էր, դեռ ուռքի չելած, մայրական կաթի կաթիլը ուռեցրած շուրթերիդ, արցունքի կայլակը կախված երկայն թարթիչներիդ, դեռևս անբարբառ մի մանուկ, բողոքում էիր ինչ-որ բանից ու ժպտում մանկական պայծառ ժպիտով... Ասա՛, ասա՛, այդ ե՞րբ այդքան մեծացար, որդի՛ս, որ քսանամյա վառվռուն երիտասարդ, կռվի բոցերի մեջ նետվեցիր... ինչո՞ւ, ինչո՞ւ այդքան շուտ մեծացար ու առնացար, որդի՛ս, ինչո՞ւ առնացար, որ այդպես հերոսանաս, հերոսանաս ու հեռանաս կյանքից...

Այդ ի՞նչն էր այդպես խռովել հոգիդ, որ այդպես զայրացած լքեցիր կյանքն այս գեղեցիկ... գնացիր, քեզնից մնաց մի շիրմաքար միայն, և երանի՛ մի շիրմաքար մնար աշխարհում այս, երանի՛ զարկվածներից ու զոհվածներից վերջինը լինեիր, որդի՛ս, բայց չէ՛, դու առաջիններից էիր, բայց ոչ վերջինը, երանի՛ վերջինը լինեիր...

Եթե քեզ նման խելառ ու խենթ հայրենիքի սիրահարները չլինեին, չէին լացի այնքան մայրեր, չէին հագնի մայրերը սևեր և շուրթերը սեղմած, կակաչի պես կարմիր արյունը սրտերում, սրտերը սև, ինչպես ավվան կակաչների սիրտը, սեվեր չէին հագնի նրանք... Բայց մենք ծնեցինք ձեզ, սնեցինք մեր մայրական անապական կաթով, սնեցինք ձեզ մեր կաթով ու սիրով, և ձեզանից շատերն անգամ սիրո խոստում չտված ոչ մեկին ու չլսած սիրած աղջկա սրտից բխած սիրատոչոր ու դողոջ շուրթերից թռած սիրո խոսքեր, լսեցիք գերեվարված ահեղագոչ աղաղակը հայրենիքի: Ո՛ր գորեղ էր աղաղակն ու կանչն այն, ավելի ջերմ ու բաղձալի, քան մայրական գորովալի կանչը տաքուկ ու դեռ հոգու խորքում դեռ չծլած, չհասունացած սիրո ձայնը տենչալի: Չայրենիքն էր կանչում, հող հայրենին՝ մորից անուշ ու առաջին սիրուց վսեմ, հողն էր կանչում, ավա՛ղ, հողը միշտ էլ այնքա՛ն արյուն է ուզում...

«Չողը արյունով են առնում, իմացե՛ք...»

Եվ մայրերս, որ ձեզ արյամբ ու երկունքով էինք ծնել, սիրահոժար, բայց վշտահար հոգիներով տվինք ձեզ հողին, որ միշտ ապրեն ձեր չծնած որդիները, որ էլ երբեք, երբեք չեն ծնվելու...

Եվ մենք՝ ձեր մայրերը որդեկորույս, որ ծնեցինք ու սնեցինք ձեզ՝ որդիներին մեր վահագնյա՝ ամենքիդ մեջ մի-մի հերոս, ամենքիդ մեջ մի-մի ԴԱՎԻԹ ԳԵՂԱԳԱՆԳՈՒՐ ՈՒ ՅՐԱԶՅԱ, չգիտեինք, որ ծնել ենք հերոս-

ների: Լոկ որդիներ էիք դուք, որ հարսներ էիք բերելու տուն, որ հնօրյա օրորոցում ծաղկեր ժպիտը թռնեիր, ծաղկեր գարունն անուշաբույր, երդիկներից ելներ ծուխը, ծագեր արև կապույտ երկնքում... Բայց գնացիք, և մայրերս հոժարական մատաղ արինք քաջակորով մեր որդիներին, որ միշտ ծխա ծուխ ծխանին, որ այս ծերուկ երկրագնդից հայի հոտը չկտրվի, որ քաջ Յայկի ու Վարդանի սուրբ պատգամը վառ ու կենդանի մնա էլի:

«Գարուն ա, ծուն ա արել...»

Ու եղավ այնպես, որ մի մռայլ օր անծրև էր գալիս, ուշ աշնան մի օր՝ նոյեմբեր ամսին, երբ լռել էին կրակ ու որոտ, կարծես ակամա, բայց ակամա չէր, մանկապարտեզի ժիր մանուկները զինվորի շորով հանդես արեցին...

Ու այդպես մի օր՝ մութ նոյեմբերին 96-ի, ծնվեց նոր ակունք «Վարդանանք» անվամբ: Ու մութ ու մռայլ այդ նոյեմբերին մեր որդիները ասես թե մի պահ տուն վերադարձան:

Մայրեր էինք մենք՝ և՛ որդեկորույս, և՛ թե վշտահար ու անմխիթար, ու թեև հետն էլ շատ էինք հպարտ. որդիներ էինք տվել մայր հողին, որ էլ երբեք տուն չեն դառնալու, դարձել են նրանք հիմա լոկ շիրիմ ու տապանաքար, բայց ապրում են հար ու պիտի ապրեն, ինչպես վայել է առյուծ քաջորդուն: Ու ամեն անգամ, երբ այցելում ենք մեր որդիներին, մեզ հետ են գալիս աչքերով փայլուն ուսանողները, ծաղիկ են դնում շիրմաքմբերին, հետո սովորում, սովորում էլի, որ փոխարինեն մեր որդիներին, «Վարդանանք» են իրենց անվանում, ապագան են մեր սուրբ հայրենիքի:

Ու գորանալով ամբողջ տասը տարի՝ մի կուռ ակունք են դարձել անբաժան, սերունդներին են փոխանցում նրանք մեր որդիների սխրանքը վսեմ: Մենք գիտենք, գիտենք՝ մեր որդիները իզուր չդարձան շիրմաքմբում ու հող, նրանք սերմեր են հողում հայրենի, որ ծլարձակել, փարթամանում են օրեցօր:

Ու թեև այսօր մեր որդիները չթողեցին մեզ իրենց զավակներին, բայց թողեցին մեզ աճող մի սերունդ, որ սփռվելով, բերելու է մեր երկրին ու սփյուռքին նոր ՎԱՐԴԱՆՆԵՐԻ, ՆԺԴԵՅՆԵՐԻ՝ սեզ, նոր վերելքների ու չծնվածների վրեժով լեցուն, այս «Վարդանանքը» բարձրացնելու է դեպի երկինքներ Յայկյան Մեծ երկրի սխրանքները նոր ի լուր աշխարհի:

Ջուր՝ ամենասովորական նյութը երկրի վրա

Ողջուն, սիրելի՛ ընթերցող, ուրախ եմ ներկայացնելու այս հոդվածն այն նյութի մասին, առանց որի անհնար է մեզանից յուրաքանչյուրի գոյությունը: Սովորելով ԵՊՀ աշխարհագրական ֆակուլտետի ջրաօդերևութաբանության բաժնում՝ ցանկանում եմ ձեզ ներկայացնել ջրի՝ այլ նյութերից տարբերվող հատկանիշներից մեկը, որը դեռևս համարվում է **հիպոթեզ**:

Ամեն վայրկյան մեր կյանքում կիրառվող ջրի ուսումնասիրությանը մարդիկ զբաղվել են դեռ շատ վաղուց: Չնայած ուսումնասիրված են նրա քիմիական կառուցվածքն ու ֆիզիկական հատկանիշները, բայց ներկայումս մարդկությանը հայտնի չէ, թե ինչն է ջուրը բնական վիճակում հանդես գալիս երեք ագրեգատային վիճակում՝ պինդ, հեղուկ, գազային, ինչն է հենց ջուրն ունի ամենամեծ մակերևութային լարվածությունը, ինչն է ջրի ամենամեծ խտությունը $+4^{\circ}\text{C}$ -ում:

Ներկայիս ուսումնասիրությունների արդյունքները ցույց են տվել, որ ջուրն ավելին է, քան ֆիզիկական մարմինը: Առաջ է քաշվել այն **հիպոթեզը**, որ ջուրն ունի հիշողություն: Մի շարք երկրներում կատարված փորձերը ցույց են տվել, որ ջուրը կարող է հիշել այն, ինչի հետ ունեցել է շփում և այն, ինչ տեղի է ունեցել իր շրջապատում: Ըստ կատարված փորձերի՝ քիմիական բաղադրությունից առավել կարևոր է ջրի կառուցվածքը, որը մոլեկուլների որոշակի դասավորվածությունն է: Մոլեկուլների խմբավորումը որոշակի դասավորվածությամբ կոչվում է կլաստեր: Գիտանականների կարծիքով հենց այդ կլաստերներն են

համարվում հիշողության բջիջներ, որոնց միջոցով ջուրը պահում է ինֆորմացիա: Տեխնիկական միջոցներով պարզվել է, որ հիշողության յուրաքանչյուր բջիջ ունի 440000 ինֆորմացիոն պանել և յուրաքանչյուրը պատասխանատու է իր ստացած ինֆորմացիայի համար: Մոլեկուլյար, այսինքն՝ կլաստերային կառուցվածքը համարվում է ջրի այբուբենը:

Լաբորատոր պայմաններում կատարվել են բազմաթիվ փորձեր ջրի վրա մարդկային էնոցիաների ազդեցության հարցի շուրջ: Մի խումբ մարդիկ իրենց դրական էնոցիաները (սեր, քնքշություն, հոգատարություն և այլն) հաղորդել են անոթի մեջ լցված ջրին: Այնուհետև մեկ ուրիշ անոթով լցված ջրին նույն մարդիկ հաղորդել են բացասական էնոցիաներ (վախ, ագրեսիա, ատելություն և այլն): Ապա վերցրել են փորձամուշ երկու անոթից և սկսել են ուսումնասիրել: Առաջին անոթից վերցված ջրում նկատվել է էներգիայի աճ և կայունացում, իսկ երկրորդ անոթից վերցված ջրում՝ էներգիայի նվազում:

Նախկինում մարդիկ բնակվում էին այնտեղ, որտեղ կար խմելու ջրի աղբյուր: Սակայն ներկայումս հզոր պոմպերի միջոցով ջուրը կարող են տեղափոխել հազարավոր կիլոմետրեր և ապահովել բնակչությանը ջրով: Եթե առաջին դեպքում ջուրը սպառողին հասնում է բաց և կարճ ճանապարհով, ապա երկրորդ դեպքում այն խողովակներով անցնում է երկար ճանապարհ, կատարում է բազմաթիվ կտրուկ շրջադարձեր, իսկ յու-

րաքանչյուր շրջադարձի ժամանակ ջրի բնական կառուցվածքը ավելի է ավելի է փոփոխվում: Մեծ քաղաքներում այս պրոցեսն ավելի է բարդանում, քանի որ այդտեղ ջուրն օգտագործվում է փակ ցիկլով: Ջուրը, անցնելով հազարավոր բնակարաններով, հասնելով մաքրման կայաններ, քիմիական ազդեցությանը մաքրվելուց հետո դարձյալ անցնում է հզոր ֆիլտրերի միջով, ապա միայն վերադառնում բնակարաններ՝ իր «հիշողության» մեջ պահելով ինֆորմացիա բիոքիմիական նյութերի մասին: Ըստ քննարկվող վարկածի հեղինակների՝ այս ամենի հետևանք է դառնում ջրի՝ ինֆորմացիոն աղտոտվածությունը:

Շրաջապատի կողմից ինֆորմացիան անընդհատ փոխանցվում է ջրին: Թվում է, որ եթե այսպես շարունակվի, ջուրը «կխելագարվի»: Սակայն, ինչպես բնությունը, այնպես էլ ջուրը, ունի ինքնամաքման հատկություն: Ջրի ինֆորմացիոն մաքրումը տեղի է ունենում գոլորշացման ժամանակ, երբ այն փոխում է իր ագրեգատային վիճակը: Այնուհետև գոլորշին խտանալով երկիր է վերադառնում անծրևի կամ ձյան տեսքով: Վերջիններս իրենց մեջ պարունակում են նորից կյանք պարզապես ինֆորմացիա, որի առաջացումը մարդկությանը մնում է անհայտ:

Ստեփան Խաչատրյան

Արևածաղկի սերմերը ... արևածաղկի սերմերը

Արևածաղկի սերմերը հատ-հատ ոչնչացվեցին նրանց դաժան և սուր ատամների ներքո: Քիչ անց նրանք հեռացան ոճրագործության վայրից, որտեղ մնացին միայն նստարանը, դատարկ աղբամանը, քանդակի տեսքով վեր խոյացած Շիրակացին՝ ձեռքին հայերիս հերթական հպարտության առարկան՝ իր հայտնագործությունը՝ երկրի

գնդաձև մոդելը, և այս ամենի դիմաց, որպես ներկայից ավալի իրականություն, գետնին թափված արևածաղկի կեղևների ու ծխախոտի մնացորդների մի մեծ կույտ: Օ՛, Շիրակացի՛, եթե ինչ-որ հրաշքով ցած իջեցնեիք Ձեր գլուխը, այն գլուխը, որում ծնված մտքերով մինչև այժմ էլ հպարտանում ենք մենք՝ հայերս, և տեսնեիք Ձեր այդ երևելի գլխից քիչ ցած գոյացած կեղևների կույտը, ապա, անկասկած, մի կողմ թողնելով Ձեր ողջ քաղաքավարությունը, մի նոր «գիտական» աշխատանք կգրեիք կույտի հեղինակների մասին: Իսկ հեղինակներն արդեն հեռու կլինեին՝ ետևում թողած աղբի կույտն ու մի մեծ կույտ լռություն և տարված կլինեին իրենց ամենօրյա քաշքշուկներով կամ էլ վաղուց արդեն ծեծված ու իրենց կողմից խեղաթյուրված «ճշմարիտ օրենքները» խախտողներից մեկին պատժելով՝ կանգնած մայր բուռի պատերի տակ: Այն պատերի, որոնք նրանց ծառայում են որպես արևից պատսպարելու միջոց, դրանց շվաքի տակ անմիտ հարցեր պարզաբանելու տեղ:

Չետո նրանցից ինչ-որ մեկը գնալու է տուն, հոգսերով տարված մորն ասելու. «Մա՛մ, սովա՛ծ եմ, հա՛ց տուր»: Մայրն էլ, անկասկած, «հույսը վերջինն է մեռ-

նում» սկզբունքով մտածելու է, թե տղան այդ օրը գուցե համալսարանում գիտության լույսի մի շող է յուրացրել: Եվ նրա առջև դնելու է ամենահամեղ պատահում ու թաքուն ուրախութ-

յամբ հետևելու, թե ինչպես է իր առաջվա առողջ ու ախորժակով բալիկն այսօր արդեն առողջ ու հասուն տղամարդու ախորժակով հաց ուտում: Իսկ տղան, որը և՛ ծամելու, և՛ հաճույքով հիշելու է, թե ինչպես հերթական անգամ ճարակությանը փախսան «կարմիր բերետավորների» քթի տակից, անգամ չի էլ կասկածելու, որ ապագան իր համար սարսափելի մի հրեշ է, քանզի այն կլանում և ոչնչացնում է նրանց, ովքեր «փոր լցնելուց» ու ծուլանալուց բացի՝ ոչինչ չգիտեն անել: Քանզի, երբ արդեն ծերանան հոգսերով լի մոր ձեռքերը, հոգնեն աշխատող հոր՝ բեռներով լի ուսերը, հրեշավոր ապագան կդառնա ներկա, կկլանի նրա՝ անգործների շրջապատում ունեցած հեղինակության քաղցրությունը: Ո՛ր երբ նա վախվորած ետ նայի ու փնտրի անցյալում մնացած ինչ-որ հույս, ապավեն, ցինիկ մի քամի նրա երեսին կշարտի մի կույտ ծխախոտի մնացորդներ ու արևածաղկի սերմերի կեղևներ:

Նատալյա Ծատուրյան

Արցախյան շարժման 20-ամյակ... հրադադար... հարաբերական խաղաղություն ...

Մե՛ր պապեր, Շուշին
ազատագրված է,
հանգստացե՛ք...

Սա այն հողն է, որ մեկ այլ ազգ
չունի, սա այն խոտն է, որն աճում
է միայն այս հողի վրա,
հետևապես, այս հողն ու խոտն է,
որ մենք պետք է մեր արյունով
պաշտպանենք:

Դուռման Վարդան

«Վարդանանք» երկամսթերը
Հիմնադիր հրատարակիչ ԵՊՀ
«Վարդանանք» ՈՅԴԱ

Գլխավոր խմբագիր՝
Թամարա Գուրգենյան
Դիզայնը և համ. ձևավորումը՝
Սմբատ Խաչատրյանի
Սրբագրիչ՝ Արփի Խաչատրյան
Էլ.փոստ՝ vardananq@inbox.ru
Տպաքանակը՝ 99: Պատվեր՝ 83:
Ծավալը 1.5 տպ.մանուլ:
Տպագրության եղանակը օֆսեթ:
ԵՊՀ տպագրատուն, Աբովյան փող. 52: